

Národní divadlo

O P E R A



Ředitel Národního divadla: akad. arch. Daniel Dvořák
Šéf opery Národního divadla: Jiří Nekvasil

TISKOVÉ INFORMACE

Bohuslav Martinů (1890-1959)

ŘECKÉ PAŠIJE

I. premiéra 13.4.2006 v 19.00 hod. v Národním divadle
II. premiéra 15.4.2006 v 19.00 hod. v Národním divadle

Reprízy v sezoně 2005 / 2006:

18.4., 22.4., 22.5. a 7.6.2006

Repríza 22.5.2006 se koná v rámci Mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro

Bohuslav Martinů (1890-1959)
ŘECKÉ PAŠIJE
The Greek Passion

Opera o čtyřech jednáních z let 1954-1959

Libreto skladatel podle románu Nikose Kazantzakise *Kristus znovu ukřižovaný* z roku 1948

Český překlad Aleš Březina, 2005

V představení jsou použity anglické a německé titulky

Hudební nastudování: **Jiří Bělohlávek**

Dirigent: **Jiří Bělohlávek, Zbyněk Müller**

Režie: **Jiří Nekvasil**

Scéna: **Daniel Dvořák**

Kostýmy: **Tereza Šimová**

Pohybová spolupráce: **Števo Capko**

Sbormistr: **Pavel Vaněk**

Sbormistr Kühnova dětského sboru: **Jiří Chvála**

Osoby a obsazení:

Kněz Grigoris	Oleg Korotkov / Luděk Vele
Statkář Patriarchas	Aleš Hendrych / Jiří Kalendovský
Ladas	Václav Knop
Michelis, syn Patriarchův	Pavel Černoch / Antonín Valenta
Kostandis, majitel kavárny	Zdeněk Harvánek / František Zahradníček
Janakos, obchodník	Jaroslav Březina / Jan Vacík
Manolios, pastýř	Tomáš Černý / Valentin Prolat
Nikolio, pasáček	Václav Lemberk / Aleš Briscein
Andonis, holič	Jan Markvart / Antonín Valenta
Kateřina, mladá vdova	Maida Hundeling / Jitka Svobodová
Lenio, Manoliova snoubenka	Iveta Jiříková / Petra Nôtová
Stará žena	Karla Bytnarová / Lenka Šmídová
Panaít, koželuh	Jaroslav Březina / Vladimír Doležal
Kněz Fotis	Martin Bárta / Roman Janál
Despinio, uprchlík	Marie Fajtová / Hana Jonášová
Starý muž, uprchlice	Pavel Červinka / Miloslav Podskalský

Orchestr, sbor a balet opery Národního divadla, členové Pražského filharmonického sboru, Kühnův dětský sbor

Obsah opery

1. dějství

Je slunná Velikonoční neděle v malé řecké vesnici Lykovrisi. Kněz Grigoris určuje, kdo bude příští rok účinkovat v pašijových hrách. Představitelem Krista je zvolen ovčák Manolios, role apoštolů případnou kavárníkovi Kostandisovi (Jakub), podomnímu obchodníkovi Janakosovi (Petr), synu bohatého statkáře Patriarchease Michelisovi (Jan), Jidáše má ztvárnit Panait a Máří Magdalénu bezdětná vdova Kateřina, vesnická prostitutka. Vzápětí nato dorazí uprchlíci z jiné řecké vesnice, kterou vypálili Turci. Jejich kněz Fotis žádá Grigorise o potraviny a kus půdy, aby se mohli opět usadit. Příchod uprchlíků polarizuje obyvatele vesnice, kněz Grigoris a představitelé obce Lykovrisi by se jich nejraději zbavili, zato nově zvolení představitelé pašijových her se začínají ztotožňovat se svými rolemi a žádají Grigorise, aby příchozím pomohl. Ten to odmítne pod záminkou, že by do vesnice zavlekl choleru, čímž vyděsí všechny prosté vesničany a zadusí v nich jakýkoliv soucit. Manolios, ve kterém role Krista upevnila jeho přirozenou touhu pomáhat, poradí Fotisovi a jeho lidem, aby se usadili na nehostinné hoře Sarakina. Ostatní apoštolové jim pomáhají, Kateřina je obdaruje svým novým šátkem, čímž si vyslouží nenávistný výpad od Panaita (Jidáše), který jí ho daroval.

2. dějství

Janakos se vrací z vesnice domů a hrdě sděluje svému oslu, že ponese za rok na svém hřbetu Krista do Jeruzaléma. Přichází Kateřina a seznamuje ho se svým eroticko-mystickým snem, ve kterém se jí zjevil Manolios. Janakos ji nabádá, aby v Manoliosovi začala vidět spíše Krista, Kateřina se mu však vysměje a odejde. Přichází lakotný Ladas a přemluví prostoduchého Janakose, aby zašel za uprchlíky a obral je podvodem o zbytky jejich majetku. Janakos je omámen vidinou bohatství a odchází na horu Sarakina. Tam se stane nechtěným svědkem budování nové vesnice a dobrovolné smrti Starého muže, který se nechá pohřbít do jejich základů. Šokovaný a hluboce dojatý Janakos se vyzpovídá knězi Fotisovi ze svých nekalých úmyslů a ten mu dává rozhrěšení. Janakos se vrací do vesnice a stává se prvním z představitelů pašijových her, který dokoná svou duchovní proměnu.

3. dějství

Manolios je ve své chýši a pronásledují ho zlé sny. Nejprve se mu zjevuje jeho snoubenka Lenio, které se věnuje čím dál tím méně. Poté na něj hřímá kněz Grigoris – odteď smí myslet jen na to, jak se stát hoden toho, aby nesl ten přetěžký kříž. Hned vzápětí se mu ale zjeví Kateřina, objekt erotické touhy všech mužů v Lykovrisi, a prosí ho, aby na ni nemyslel a nezjevoval se jí v jejich snech. V jednu chvíli ji Manolios dokonce považuje za Pannu Marii. Nakonec spatří Janakose, který ho nařkne z pokrytectví – předstírá, prý že myslí na roli Krista, přitom ale hned po ukřižování sleze z kříže a půjde do postele k Lenio. Manolios se probouzí celý zpocený a odchází za Kateřinou do vesnice. Jeho pomocník Nikolio za ním pokřikuje, že ho uhranul ďábel. Začne hrát na flétnu a svou smyslnou hrou přiláká a pak i svede Lenio. Manolios navštíví Kateřinu a naléhavě ji prosí, aby na něj přestala myslet. Osloví ji sestro a tím ji vysvobodí – jejich vztah je od této chvíle transformován do spirituální roviny. Kateřina jde darovat uprchlíkům svou jedinou ovci. Sama nemá žádné děti a tak považuje všechny děti světa tak trochu za své. Cestou potkává Janakose a sděluje mu, že se už nestydí za svou roli Máří Magdaleny: Nohy umýt chci Kristu Pánu, svými vlasy mu je osuším. Kněz Grigoris a představenstvo obce začínají mít obavy z rostoucího Manoliosova vlivu. Mluví stále o Kristu, to prý ale přísluší jedině Grigorisovi. Sám nic nemá a chtěl by vše rozdávat. Otrásá základy společnosti, bude nutné ho vyhnat z vesnice. Mezitím Manolios přichází se skupinou vesničanů a svým kázáním v nich opět probouzí lásku k jejich trpícím bližním na hoře Sarakina. Manolios, apoštolové a Máří Magdaléna sedí za vesnicí, padá noc a oni cítí Kristovu přítomnost.

4. dějství

Svatba Lenio s Nikoliem je přerušena nenávistným proslovem kněze Grigorise: Manolios představuje pro jejich vesnici to, co prašivé ovce pro stádo. Proto ho musí vyobcovat z církve. Vesničané jsou zděšeni, Manoliose se však zastanou jeho přátelé, apoštolové. V tu chvíli přibíhá na náves sám Manolios a sděluje šokovaným vesničanům k čemu dospěl: „Všeliká věc má jistý čas, svou chvíli pod sluncem.“ Teď nastal čas boje. „Člověk spravedlivý nemůže vidět děti umírat hlady, aniž by se vzbouřil a žádal vysvětlení třeba i od Boha!“ V nastalém

zmatku ho Panait (Jidáš) zabije na schodech kostela. Přicházejí uprchlíci a oplakávají mrtvého Manoliase. Kateřina se sklání nad jeho tělem a začíná vytvářet první kamínek legendy o Manoliosovi: „Jeho jméno do sněhu bylo psáno jen. Pak slunce vyšlo a sníh začal tát a odnesl jeho jméno v dál, na širé moře.“ Kněz Fotis vyzve své lidi k odchodu: „Náš pochod nekončí! Jdem dál!“

Aleš Březina

Bohuslav Martinů ŘECKÉ PAŠIJE

V polovině 50. let byl Bohuslav Martinů skladatelem s mezinárodním renomé, autorem téměř čtyř set skladeb. Po dlouhém hledání konečně v roce 1954 našel tragický námět, kterým chtěl vyvrcholit a završit svůj koncept vývoje českého hudebního divadla: román Nikose Kazantzakise *Kristus znovu ukřižovaný*. Na téma této knihy složil *Řecké pašije*, svou čtrnáctou a poslední operu. Nebo přesněji své poslední dvě opery: *Řecké pašije* totiž existují ve dvou kompletních zásadně odlišných verzích. První („londýnská“) verze byla komponována od roku 1954 do 8. ledna 1957 a Martinů ji zamýšlel uvést ve světové premiéře v londýnské Královské opeře Covent Garden v roce 1958. Nastudování se však dočkala teprve v roce 1999 na festivalu v Bregenzi v režii Davida Pountneyho. Druhá z nich („curyšská“) vznikala od podzimu 1957 do ledna 1959, premiérována byla 9. června 1961 v Curychu pod taktovkou Paula Sachera a je dnes díky četným provedením a dvěma nahrávkám všeobecně známa.

Pro novou inscenaci *Řeckých pašijí* na scéně Národního divadla v Praze (2006) požádalo vedení opery muzikologa Aleše Březinu o vytvoření nového překladu. Při srovnání se skladatelovým původním anglickým libretem vyšlo velmi záhy najevo, že předcházející český překlad Evy Bezděkové má řadu problematických aspektů. Je například zřejmé, že nevznikl na základě anglického originálu, nýbrž jeho německé verze. To má mj. za následek příliš volné zacházení s předlohou a opomíjení skladatelem stanoveného poměru mezi slovem a hudbou. Zároveň došlo ke zkreslení původního notového záznamu vokálních hlasů, který byl přizpůsoben novému německému textu. Stejně závažným problémem prvního překladu této opery se stalo oslabení religiózních kontextů díky dobře známému represivnímu postoji komunistického režimu k církvi. Původní překlad nerespektoval odlišné jazykové úrovně jednotlivých postav, čímž došlo v rozporu s románovou předlohou i se skladatelovým libretem k jejich nivelizaci.

Hudebního nastudování nové inscenace Martinů *Řeckých pašijí* se ujal světový dirigent Jiří Bělohlávek. V Národním divadle se poprvé představil v roce 1984, kdy nastudoval s režisérem Jiřím Kašlíkem právě Martinů *Řecké pašije*. V posledních letech se opakovaně vrací do nejprestižnějších operních domů, jakými jsou například newyorská Metropolitní opera nebo pařížská Národní opera.

Inscenátoři se ve své režijní koncepci snažili o jakýsi jednotný hrací prostor, ve kterém budou rozehrané dílčí momenty příběhu. Tímto prostorem se stal nedostavěný kostel, pro který byla inspirací sakrální stavba Notre Dame du Haut slavného francouzského architekta Le Corbusiera (1887-1965) v Ronchampu.

VÝSTAVA

Operní tvorba Bohuslava Martinů na scénách Národního divadla

Výstava na první galerii historické budovy Národního divadla dokumentuje na více než 120 fotografiích, scénických a kostýmních návrzích téměř dvě desítky inscenací oper Bohuslava Martinů na scénách Národního divadla. Výstava potrvá od 13. dubna do 1. června 2006.

PREMIÉRY SEZÓNY 2005/2006:

11.9.2005 v Národním divadle

Leoš Janáček (1854-1928)

JEJÍ PASTORKYŇA

Opera o třech jednáních z let 1894-1903.

Libreto skladatel podle stejnojmenné hry Gabriely Preissově.

Dirigent: Jiří Kout

Režie: Jiří Nekvasil

Scéna a kostýmy: Daniel Dvořák

Pohybová spolupráce: Števo Capko

Sbormistr: Pavel Vaněk

Koprodukce s Opera Ireland, Dublin a Latvian National Opera, Riga

15.10.2005 v Národním divadle

Giuseppe Verdi (1813-1901)

AIDA

Opera o čtyřech jednáních z let 1870-1871.

Libreto Antonio Ghislanzoni.

Dirigent: Oliver Dohnányi

Režie: Steffen Piontek

Scéna a kostýmy: Mike Hahne

Choreografie: Tomáš Rychetský

Sbormistr: Pavel Vaněk

29.11.2005 v Českém muzeu hudby

Benjamin Britten (1913-1976)

CURLEW RIVER / Řeka Sumida

Chránová parabola, op. 71 z roku 1964.

Libreto William Plomer podle středověké japonské hry nó Řeka Sumida.

Dirigent: Marko Ivanović

Režie: Jiří Heřman

Scéna: Pavel Svoboda

Světelný design: Jiří Heřman, Daniel Tesař

Kostýmy: Lenka Polášková

Koprodukce s in spe o.s. a s Mezinárodním hudebním festivalem Struny podzimu

18.12.2005 ve Stavovském divadle

Gaetano Donizetti (1797-1848)

DON PASQUALE

Komická opera o třech jednáních z roku 1843.

Libreto skladatel a Giovanni Ruffini.

Dirigent: Oliver Dohnányi

Režie a choreografie: Pavel Mikuláščík

Scéna: Daniel Dvořák

Kostýmy: Michaela Červenková

Sbormistr: Lukáš Vasilek

19.1.2006 ve Stavovském divadle

Theodor Veidl (1885-1946)

DIE KLEINSTÄDTER / Maloměšťáci

Komická opera o třech dějstvích z roku 1935.

Libreto Pavel Eisner podle Augusta von Kotzebuea.

Dirigent: Raoul Grüneis

Režie: Ernö Weil

Scéna a kostýmy: Daniel Dvořák

Sbormistr: Lukáš Vasilek, Jiří Chvála

Koprodukce s Theater Regensburg

29.1.2006 ve Stavovském divadle

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

APOLLO ET HYACINTHUS

Latinské intermezzo o třech dějstvích z roku 1767.

Libreto P. Rufinus Wild.

Dirigent: Martin Doubravský

Režie: Oldřich Kříž

Scéna a kostýmy: Daniel Dvořák

Choreografie: Martin Pacek

Sbormistr: Martin Veselý

Koprodukce s divadlem F. X. Šaldy v Liberci

14.2.2006 Velký sál Paláce Žofín

JOHN FIORE OPĚT V PRAZE!

Mimořádný koncert orchestru Národního divadla.

Soprán: Gabriela Beňačková

13.4.2006 v Národním divadle

Bohuslav Martinů (1890-1959)

ŘECKÉ PAŠIJE

Opera o čtyřech jednáních z let 1954-1959.

Libreto skladatel podle románu Nikose Kazantzakise Kristus znovu ukřižovaný z roku 1948.

Dirigent: Jiří Bělohlávek

Režie: Jiří Nekvasil

Scéna: Daniel Dvořák

Kostýmy: Tereza Šimová

Pohybová spolupráce: Števo Capko

Sbormistr: Pavel Vaněk

14.5.2006 v Národním divadle

MAGDALENA KOŽENÁ V NÁRODNÍM DIVADLE

Dirigent: Michel Swierczewski

Karel Košárek (klavír)

Pražská komorní filharmonie

Koprodukce s C.E.M.A. – Central European Music Agency, s.r.o.

22.5.2006 ve Stavovském divadle

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)
DON GIOVANNI

Dramma giocoso o dvou dějstvích z roku 1787.

Libreto Lorenzo da Ponte.

Dirigent: Asher Fisch

Režijní koncepce: Václav Kašlík

Režie: Jiří Nekvasil

Scéna: Josef Svoboda

Kostýmy: Theodor Pištěk

Premiéra obnoveného nastudování

23.6.2005 v Litomyšli

Bedřich Smetana (1824-1884)
TAJEMSTVÍ

Komická opera o třech jednáních z roku 1878.

Libreto Eliška Krásnohorská.

Dirigent: Zbyněk Müller

Režie: Jiří Nekvasil

Scéna: Daniel Dvořák

Kostýmy: Zuzana Krejzková

Sbormistr: Pavel Vaněk

Koprodukce s Mezinárodním operním festivalem Smetanova Litomyšl

1.6.2006 v Boudě

Lukáš Hurník (1967) – Petr Čenský (1982)
THE ANGELS

Rodinná muzikálová opera z roku 2004.

Dirigent: Jan Kučera

Režie: Gabriela Haukvicová

Scéna a kostýmy: Renáta Weidlichová

Pohybová spolupráce: Natálie Křišťůfková, Petr Veleta

Sbormistr: Zuzana Marková

Symfonický orchestr Českého rozhlasu (z nahrávky)

Koprodukce s Dětskou operou Praha a Českým rozhlasem

PORADNÍ ORGÁNY ŘEDITELE ND :

Marketingová rada Národního divadla:

Mgr. Martina Králová, Marketing manager, České radiokomunikace a. s.

Janis Sidovský, SIDOVSKY management s. r. o.

Ing. Roman Jirásek, Ředitel společnosti, předseda představenstva M.I.P. Group, a. s.

PhDr. Pavel Maurer, Managing Director, rmg:connect

Johannes Kinsky, Managing Director, JP Morgan International Limited

Umělecká rada Národního divadla:

Karel Steigerwald, dramatik

Ivan Liška, tanečník, ředitel baletu Staatstheater München

Dr. Václav Janeček, dramaturg Laterny Magiky

Sylvie Bodorová, skladatelka

Eva Blahová, pedagog zpěvu

Jiří Bartoška, herec, prezident Filmového festivalu Karlovy Vary

Prof. MUDr. Josef Koutecký, Dr.Sc., děkan 2. lékařské fakulty UK

Viktor Stoilov, majitel nakladatelství TORST

Dr. Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea Praha

PhDr. Michal Lukeš, generální ředitel Národního muzea

Aleš Březina, ředitel Institutu Bohuslava Martinů

KONTAKTY :

Akad. arch. Daniel Dvořák

ředitel Národního divadla

tel.: +420 224 901 250

fax: +420 224 932 092

e-mail: d.dvorak@narodni-divadlo.cz

Jiří Nekvasil

šéf opery Národního divadla

tel.: +420 224 901 277

fax: +420 224 933 314

e-mail: nekvasil@narodni-divadlo.cz

Pavel Petránek

vedoucí dramaturg opery Národního divadla

tel.: +420 224 901 469

fax: +420 224 933 314

e-mail: p.petranek@narodni-divadlo.cz

Daniel Jäger

Lektor dramaturgie a PR opery Národního divadla

tel.: +420 224 901 439

fax: +420 224 933 314

mobil: +420 737 223 964

e-mail: d.jager@narodni-divadlo.cz

Helena Krausová

tisková mluvčí, mediální servis ND

tel.: +420 224 901 676

fax: +420 224 932 092

e-mail: h.krausova@narodni-divadlo.cz

www.narodni-divadlo.cz

Národní divadlo, 8. dubna 2006